

PAPER DETAILS

TITLE: Ürdün Hikâyeciliği ve İlyâs Ferkûh'un 'Denizi Kim Sürüyor?' isimli Hikâyesi

AUTHORS: İsmail EKİNCİ

PAGES: 337-350

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1432937>

Ürdün Hikâyeciliği ve İlyâs Ferkûh'un 'Denizi Kim Sürüyor?' İsimli Hikâyesi

İsmail Ekinci

Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi (ROR ID: 00mm4ys28)
Fen Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Asst. Prof., Bitlis Eren University, Faculty of Science and Literature
Department of Arabic Language and Literature
Bitlis/Turkey
ismailekinci1980@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2728-9097

Jordan Storytelling and Elias Farkouh's 'Who Ploughs the Sea?' Named Story

Abstract

It is known that the short story emerged very recently in World Literature. This literary genre, which was put forward by American authors in the second half of the 19. Century, began to spread worldwide by Russian writers. The first example of the short story genre in Arab countries is the work named *On the Train* (*fi al-Qitar*) published by Muhammad Taymûr in 1917. As in many Arab countries, short story authors have started to be seen in Jordan since the 1940's. Short stories published in publications such as newspapers and magazines constitute the first cores of the short story in Jordanian literature. It is seen that story authors such as Abd al-Rahman Yagî, Nabil Haddad, Husnu Fariz, Isa an-Nauri, Mahmud Sayf al-Din al-Iranî, Mahmud Taymûr, Jamal Abu Hamdan, Munis Arrazzaz, Subhi Shahrur, Ghalib Halasa, Fakhri Kivar, Abraham Nasrallah, Maryam Jabir Fariha ve Abraham al-Absi have published their stories in various magazines and newspapers.

One of the Jordanian short story authors is Elias Farkouh. Farkouh, who was born in Amman in 1948 and died on July 15, 2020 in the same place, is a world-renowned writer with his successful short stories. The stories and novels he wrote were deemed worthy of many awards by the leading institutions of the period. Farkouh is one of the most famous writers to express the psychological destruction of the Jewish invasion on the Palestinian people in the axis of social realism. In his works, he presents with a striking depiction of the effect of the Jewish occupation on Arab intellectuals who are tired of defeat. Many of the protagonists in the author's stories are depicted as helpless people who avoid fighting or confronting the reality of society. There are nearly a hundred short stories in the story collections in which Farkouh published many of his stories together. One of these stories is 'Who Ploughs the Sea?', which ranks first place in the story collection published under the same name.

In this story of the author tells the extraordinary story of a woman whose psychology deteriorated in the period of chaos, martial law, and Jewish invasion, and committed suicide by jumping into

İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (İsmail Ekinci).

Geliş/Received: 05 Aralık/December 2020 | **Kabul/Accepted:** 09 Ocak/January 2021 | **Yayın/Published:** 20 Mart/March 2021

Atıf/Cite as: İsmail Ekinci, "Ürdün Hikâyeciliği ve İlyâs Ferkûh'un 'Denizi Kim Sürüyor?' İsimli Hikâyesi = Jordan Storytelling and Elias Farkouh's 'Who Ploughs The Sea?' Named Story", *Eskiye 43* (Mart/March 2021), 337-350.

<https://doi.org/10.37697/eskiye.836405>

CC BY-NC 4.0 | This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

the sea. The names of the heroes in the plot of unknown whereabouts and time are also unknown. The narrative language and style of the story is quite simple. A clear and fluent poetic language is used in the story. The plot is given as complex as the psychological state of the woman who was the protagonist of the event. The author is the narrator in the story. The narrator avoids directness. The story is highly engaging and enthralling to the end. The second protagonist of the story is a male person who is the protagonist, whom the main protagonist woman sees and speaks in a schizophrenic dimension, does not actually exist and is also unnamed. Apart from these two main protagonists, the waiter, the people on the beach are given as vaguely characters. The plot, which seems to have taken place in a house and a cafe by the beach, ends at the bottom of the sea. Considering that the story was written in 1985 and that there were problems in terms of freedoms in Jordan, the prevalence of martial law, the Palestinian resistance and the Jewish invasion, it is possible to say that the incident took place at this time and in this chaotic environment. In the story, storytelling, storytelling techniques such as description, dialogue and monologue have been used appropriately. The psychological problems of the woman in the story, like the helpless heroes in other novels and stories, are thought to be the psychological devastation of the Jewish invasion on the Palestinian people, the psychological negative impact on the Arab intellectual who is tired of being defeated, the psychological problems of those who escape from struggling or facing the reality of society. Considering all the situations such as the narrative language, poetic style, success in depictions, and the giving of the plot, it is clearly seen that the story comes from the pen of a master storyteller. This story called 'Who Ploughs the Sea?', the storytelling of Jordan and the life, literary personality and works of Elias Farkouh are the subject of this study.

Keywords

Arabic Language and Rhetoric, Story, Jordan Storytelling, Elias Farkouh, Literature

Ürdün Hikâyeciliği ve İlyâs Ferkûh'un 'Denizi Kim Sürüyor?' İsimli Hikâyesi

Öz

Dünya Edebiyatı'nda kısa hikâyenin çok yakın bir dönemde ortaya çıktığı bilinmektedir. 19. yüzyılın ikinci yarısında Amerikalı yazarlar tarafından ortaya konulan bu edebi tür, Rus yazarlar tarafından dünya çapında yayılmaya başlamıştır. Kısa hikâye türünün Arap ülkelerinde ilk örneği, 1917 yılında Muhammed Teymûr tarafından neşredilen *Trende (fi'l-Kitâr)* isimli eserdir. Birçok Arap ülkesinde olduğu gibi Ürdün'de de kısa hikâye türünde eserler yazan edebiyatçılar 1940'lı yıllardan itibaren görülmeye başlamıştır. Gazete ve dergi gibi yayın organlarında yayımlanan kısa hikâyeler, Ürdün edebiyatında kısa hikâyenin ilk nüvelerini oluşturmaktadır. Abdurrahman Yâğî, Nebil Haddâd, Hüsnü Ferîz, Îsâ en-Nâûrî, Mahmûd Seyfeddin el-Îrânî, Mahmûd Teymûr, Cemâl Ebû Hemdân, Mu'nis er-Rezzâz, Subhî Şahrûr, Gâlib Helesâ, Fahrî Kî'vâr, İbrahim Nasrallah, Meryem Cebir Ferîha ve İbrâhim el-Absî gibi hikâye yazarlarının hikâyelerini, çeşitli dergi ve gazetelerde yayımladıkları görülmektedir.

Ürdünlü bu kısa hikâye yazarlarından birisi de İlyâs Ferkûh'tur. 1948 yılında Amman'da doğan ve 15 Temmuz 2020'de aynı yerde vefat eden Ferkûh, başarılı kısa hikâyeleri ile bütün dünyada tanınmış bir edebiyatçıdır. Yazdığı hikâye ve romanları, dönemin önde gelen kurumları tarafından birçok ödüle layık görülmüştür. Ferkûh Filistin halkı üzerindeki Yahudi istilasının psikolojik yıkımını toplumcu gerçekçilik ekseninde dile getiren en meşhur yazarlardan birisidir. Eserlerinde artık yenilmekten yorgun düşmüş Arap aydını üzerindeki Yahudi işgalinin etkisini çarpıcı bir tasvir ile sunmaktadır. Yazarın hikâyelerindeki kahramanların çoğu, mücadele etmekten veya toplum gerçeğiyle yüzleşmekten kaçan aciz kişiler olarak betimlenmiştir. Ferkûh'un birçok hikâyesini bir arada neşrettiği hikâye koleksiyonlarında yüze yakın kısa hikâyesi bulunmaktadır. Bu hikâyelerinden birisi de aynı isimle yayımlanan hikâye koleksiyonunda birinci sırada yer alan 'Denizi Kim Sürüyor?' isimli hikâyesidir.

Yazarın bu hikâyesinde dönemin kargaşa, sıkıyönetim, Yahudi istilası ortamlarında psikolojisi bozulan ve denize atlayarak intihar eden bir kadının sıra dışı hikâyesi anlatılmaktadır. Nerede ve ne zaman geçtiği bilinmeyen olaylar örgüsündeki kahramanların ismi de belli değildir. Hikâyenin anlatım dili ve üslubu oldukça sadedir. Hikâyede fasih ve akıcı şiirsel bir dil kullanılmıştır. Olay örgüsü, olayın kahramanı olan kadının psikolojik durumu gibi karmaşık bir şekilde verilmiştir. Yazar hikâyede bizzat anlatıcıdır. Anlatıcı doğrudanlıktan kaçınmaktadır. Hikâye oldukça sürükleyici ve sonuna kadar merakı celbeden bir özelliğe sahiptir. Hikâyenin ikinci kahramanı, baş kahraman olan kadının şizofren bir boyutta görüp konuştuğu, gerçekte var olmayan ve yine ismi zikredilmeyen erkek bir kişidir. Bu iki ana kahraman dışında garson, sahildeki kişiler belli belirsiz kahramanlar olarak verilmiştir. Sahil kenarında bir ev ve bir kafede cereyan ettiği anlaşılan olay örgüsü, denizin dibinde son bulmaktadır. Hikâyenin yazılma tarihinin 1985 olduğu ve o dönemde Ürdün'de özgürlükler açısından sıkıntıların olması, sıkıyönetimin yaygın olması, Filistin direnişi ve Yahudi istilası göz önüne alınırsa, olayın bu tarihlerde ve bu karmaşa ortamında geçtiğini söylemek mümkündür. Hikâyede olay anlatımı ve hikâye tekniklerinden betimleme, diyalog, monolog gibi teknikler yerli yerinde kullanılmıştır. Hikâyedeki kadının psikolojik sorunlarının, diğer roman ve hikâyelerindeki aciz kahramanlarda olduğu gibi, Yahudi istilasının Filistin halkı üzerinde bıraktığı psikolojik yıkım, artık yenilmekten yorgun düşmüş Arap aydını üzerindeki psikolojik olumsuz etki, mücadele etmekten veya topluma gerçeğiyle yüzleşmekten kaçan kişilerin psikolojik sorunlarına benzer bir sorun olduğu düşünülmektedir. Anlatım dili, şiirsel üslubu, betimlemelerdeki başarısı, olay örgüsünün verilmesi gibi bütün durumlar göz önünde bulundurulduğunda, hikâyenin usta bir hikâyecinin kaleminden çıktığı açık bir şekilde görülmektedir. 'Denizi Kim Sürüyor?' isimli bu hikâye, Ürdün hikâyeciliği ve İlyâs Ferkûh'un hayatı, edebi kişiliği, eserleri bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Arap Dili ve Belâğati, Hikâye, Ürdün Hikâyeciliği, İlyâs Ferkûh, Edebiyat

Giriş

Kısa öykü, kısa hikâye, kısas kasîra olarak bilinen edebi türün ilk olarak Amerikalı yazar Edgar Allen Poe (1809-1849) ve Fransız yazar Guy de Maupassant (1850-1893) tarafından ortaya konulduğu bilinmektedir. Bu tür daha sonraları ünlü Rus yazarlar Nikolay Vasilyeviç Gogol (1809-1852) ve Anton Pavloviç Çehov (1860-1904) tarafından tüm dünyaya yayılmış, 19. yüzyılda neredeyse tüm dünyanın tanıdığı edebi bir tür haline gelmiştir. Bu durum Arap coğrafyasında da geçerliliğini korumuş ve birçok Arap edebiyatçı kısa hikâye türünde hikâyeler kaleme almaya başlamıştır.¹ Kur'an kıssaları ve diğer hikâyelerle kültürel olarak hikâye etme geleneğini sürdüren Arap coğrafyasında modern anlamda ilk kısa hikâyenin 1917 yılında Muhammed Teymûr tarafından neşredilen *Trende (fi'l-Kitâr)* isimli eser olduğu bilinmektedir.²

Arap topraklarından olan Ürdün'de kısa hikâyenin 1940'lı yıllarda gazete ve dergilerde yavaş yavaş yer aldığı görülmektedir. Abdurrahman Yâğî, Nebil Haddâd, Hüsnü

¹ Muhammet Tasa, "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid'in "Sıcak Bir Yaz'ı", *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 6/2 (2006), 133-134; Sedat Şensoy, "Suriye Öykücülerinden Züheyr eş-Şelebî'nin Hamidiye'deki Çılgılık İsimli Öyküsü", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 48 (2019), 119-132.

² Musa Yıldız, "Arap Edebiyatında İlk Modern Kısa Öykü Muhammed Teymûr'un fi'l-Kitâr'ı", *Nüşa Dergisi* 4 (2006), 45-46; Şensoy, "Suriye Öykücülerinden Züheyr eş-Şelebî'nin Hamidiye'deki Çılgılık İsimli Öyküsü", 119-132.

Ferîz, Îsâ en-Nâûrî, Mahmûd Seyfeddin el-Îrânî, Mahmûd Teymûr, Cemâl Ebû Hemdân, Mu'nis er-Rezzâz, Subhî Şahrûr, Gâlib Helesâ, Fahrî Kî'vâr, İbrahîm Nasrallah, Meryem Cebir Ferîha ve İbrâhim el-Absî gibi Ürdünlü kısa hikâye yazarlarından birisi de İlyâs Corc Basîl Ferkûh (ö. 1948)'tur. Ferkûh felsefe ve psikoloji eğitimi almış olmasından kaynaklı olarak, insanın iç dünyasını keşfetmek için ciddi bir gayret sarf eden, Yahudi istilasının yıpranmışlığı sebebiyle hikâyelerinde çoğunlukla mücadele etmekten veya toplum gerçeğiyle yüzleşmekten kaçan aciz kişileri hikâye kahramanı olarak kullanan usta bir hikâye ve roman yazarıdır. Yazarın en çok tanınmış hikâyelerinden birisi 'Denizi Kim Sürüyor?' isimli hikâyesidir. Bu çalışmada Ürdün hikâyeciliği ve İlyâs Ferkûh'un hayatı, edebi kişiliği ve eserleri kısaca verildikten sonra hikâyenin Arapçadan Türkçeye çevirisi yapılarak verilmiş ve hikâyenin tahlili yapılmıştır.

1. Ürdün'de Hikâye

Modern dönemde Ürdün'de edebiyatın dergi, gazete gibi yayın mecralarında yer alan edebi yazılarla ve çeviri faaliyetleriyle geliştiği görülmektedir. Ürdün'de 1949-1953 yıllarında yayımlanan *Neslin Sesi* (*Savtu'l-Ceyl*) dergisi, 1952-1953 yıllarında yayımlanan *Yeni Kalem* (*el-Kalemu'l-Cedîd*) dergisi ve 30 Eylül 1961 tarihinde yayımlanmaya başlayan *Yeni Ufuk* (*el-Ufuku'l-Cedîd*) dergisi gibi dergilerle birçok edebi türde dönemin meşhur edebiyatçıların Ürdün edebiyatına katkıda bulunduğu ve edebiyatta bir dönüşüm başlattığı görülmektedir. *Neslin Sesi* dergisinde Seyfeddin Keylânî, aslen İranlı olmasına rağmen hayatının neredeyse tamamını Ürdün'de geçiren Mahmûd Seyfeddin el-Îrânî, Vâsîf es-Salîbî, Muhammed Tefvîk, Cemil Zeyyâb gibi edebiyatçıların yazıları ve şiirleri ile Abdurrahman Munîf, Edip Abbâsî, Abdulhalim Abbas, İsa en-Nâûrî, Abdullah Mansur gibi birçok romancının romanları ve hikâyeleri yayımlanmıştır. İsa Nâûrî'nin çıkardığı *Yeni Kalem* dergisinde Mahmûd Seyfeddin el-Îrânî, Emîn Fâris Melhes, Süleyman el-Musâ, Muhammed Edip el-Âmirî, Abdulhalim Abbas, İhsan Abbas, Necati Sıtkı, Nasuriddîn el-Esed gibi edebiyatçıların yazıları yayımlanmıştır. Ürdünlü olmayan birçok edebiyatçının yazılarının da bu dergide yayımlandığı görülmektedir. Bu derginin yazarları tarafından Irak, Mısır, Sudan ve hatta batıya kadar dağıtıldığı görülmektedir. Bir edebiyat, kültür ve fikir dergisi olarak yayın hayatına başlayan *Yeni Ufuk* dergisinde ise Emin Şenâr, Abdurrahim Ömer, Emîn Fâris Melhes ve Halit es-Sâkıt gibi edebiyatçıların yazılarına yer verilmiştir. Bu dergide özellikle hikâyelere ve hikâye eleştirilerine yer verilmiştir.³

Çağdaş dergi ve gazetelerin beslediği Ürdün'de edebiyatta büyük bir dönüşüm ve ilerleme görülmüştür. Ürdünlü edebiyatçıların büyük çoğunluğunun görüşüne göre, hikâye romandan daha ileri bir düzeyde, halk hikâyelerine benzer bir biçimde ortaya çıkmıştır. Muhammed Subhî'nin *İşrîniyyât*, *Selâsiniyyât* gibi isimlerle neşrettiği kısa hikâyelerden oluşan çalışmalarıyla, Ürdün'de kısa hikâyenin ilk örneklerini verdiği görülmektedir. Abdurrahman Yâğî, Nebil Haddâd, Hüsnü Ferîz, Îsâ en-Nâûrî, Mahmûd Seyfeddin el-Îrânî gibi yazarların eserleriyle ve dergilerde yayımladıkları yazılarıyla hikâye

³ Muhammed Ubeydullah, *el-Kıssatu'l-Kasîra fî Filistin ve'l-Ürdün* (Ürdün: Vizâretu's-Sekâfe, 2001), 37-44; Ahmed Hâmed Nuaymi, "Teyyâru'l-Va'yi fî Kıssati'l-Kasîrati fî'l-Ürdün: Kıssasü İnsaf Kalacı Nemûzecen-Ürdün Kısa Öyküsünde Bilinç Akışı: İnsaf Kalacı Örneği", *İslami İlimler Dergisi* 13/1 (2018), 195-209.

ciddi bir mesafe kat ederek Mahmûd Teymûr gibi yazarların ulaştığı zirve düzeyine çıkmıştır. İrânî, Mahmûd Teymûr'un yolunu takip etmesine rağmen bazı yazarlarca hikâye tekniği bakımından ondan üstün kabul edilmiştir. Daha çok realizmin etkisinde kalan Emîn Fâris Melhes, Ürdün hikâyesini önemli bir seviyeye yükseltmiştir. Eserlerinde sembolizme önem veren yeni nesil hikâyecileri arasında Cemâl Ebû Hemdân, Mu'nis er-Rezzâz, Subhî Şahrûr, Gâlib Helesâ, Fahrî Kı'vâr, İbrahim Nasrallah, Meryem Cebir Ferîha, İbrâhim el-Absî ve İlyâs Ferkûh bulunmaktadır.⁴

2. İlyâs Ferkûh'un Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği

Hikâye kitaplarında çoğunlukla insanın iç dünyasını keşfetmek için ciddi bir gayret sarf eden İlyâs Corc Basîl Ferkûh, 1948 yılında Amman'da doğmuş ve 15 Temmuz 2020 yılında geçirdiği bir kalp krizi neticesinde Amman'da vefat etmiştir. Liseye kadar eğitimi Ürdün ile Kudüs arasında seyahat ederek tamamladı ve 1977-1979 arasında kültür gazeteciliği yapmadan önce Beyrut Arap Üniversitesi'nden felsefe ve psikoloji alanında lisans derecesi aldı. Seksenli yıllarda "el-Mehd" kültür dergisinin yayınında editörlük yaptı. Ferkûh yayıncılık alanında 1991 yılına kadar Manarat yayınevinde şair Tahir Riyad ile birlikte yer aldı ve 1992'de çeviri projesini tamamlayan ve 1990'ların başından itibaren Ürdün kültür sahnesinde önemli bir rol oynayan "Dâru Ezmine"yi kurdu ve yönetti. Kariyerinin ilk yıllarında gazeteci olarak çalışan Ferkûh, kısa hikâye, roman ve hikâye türlerinde Ürdün'ün önemli isimlerindendir. Yaptığı çevirileriyle de Ürdün'ün önemli çevirmenlerinden sayılmaktadır. 1990'larda çoğu bugün hala yazmaya devam eden yirmiye yakın Ürdünlü şair ve hikâyecinin ilk eserlerini yayınlayan "Tübâşir" dizisinin yanı sıra birçok Latin Amerikalı yazarın eserlerinin Arap Kütüphanesi'ne kazandırılmasını sağladı ve ölene kadar buranın idareciliğini yaptı.⁵

Ferkûh, Cemâl Ebû Hemdân ile birlikte Ürdün'de kısa hikâye yazmada yenilik yapan en önde gelen yazarlardan biri olarak kabul edilmektedir. "Tokat (الْتَمَعَةُ)" (1978), "Amman'ın Kuşları Alçaktan Uçar (طُيُورُ عَمَّانَ تَحْلَقُ مُنْخَفِضَةً)" (1981) ve "Peygamberden Yirmi Bir Atış (أَحَدِي وَعِشْرُونَ طَلْقَةً لِلنَّبِيِّ)" (1982) isimli hikâyeleri, yılın en iyi dergi hikâyesi olarak Ürdün Yazarlar Derneği'nin koleksiyonuna dâhil edilmiş ve ödül almıştır. "Denizi Kim Sürüyor? (مَنْ يَحْرُثُ الْبَحْرَ)" (1986), "Kum Saatinin Sırları (أَسْرَارُ مِزَانَةِ الرَّمْلِ)" (1991) ve "Melekler Açık Havada (الْمَلَائِكَةُ فِي الْعَرَاءِ)" (1997) isimli hikâyeleri ile ödül alan yukarıdaki üç hikâyeyle birlikte 2002 yılında "Gördüğüm Her Kimse Ben Olmuştu (مَنْ رَأَيْتُهُ كَانَ أَنَا)" başlıklı bir ciltte yayımlanmıştır. Aynı yıl bu iki hikâye grubu "Tavan Arasında Kış (شِتَاءٌ تَحْتَ السَّقْفِ)" ve "Gölge Tarlaları (حُقُولُ)"

⁴ Hâşim Abdulvahhâb Yâğî, *el-Kissatu'l-Kasîra fî Filistîn ve'l-Ürdün: 1850-1965* (Beyrut: Müessesetu'l-'Arabiyye, 1981), 123 vd.; Hüseyin Yazıcı, "Hikâye", *TDV İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 1998), 17, 479-485; Nuaymi, "Teyyârü'l-Va'yi fî Kısati'l-Kasîrati fî'l-Ürdün: Kısasu İnsaf Kalacı Nemûzecen-Ürdün Kısa Öyküsünde Bilinç Akışı: İnsaf Kalacı Örneği", 195-209.

⁵ İlyâs Ferkûh, *Eşhedu 'Alâ Eşhedu 'Aleynâ* (Ürdün: Dâru Ezmine, 2004), 105; Şebîb Abdullah Fukahâ, *İlyâs Ferkûh: Kâssen* (Cami'atu Mutah, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 4-5; "Rehîlu İlyâs Ferkûh-حياة من الكتابة والترجمة", *Alaraby* (03 Aralık 2020); "İlyâs Ferkûh-إلياس فركوح", *Culture* (03 Aralık 2020).

الطال) isimleriyle hikâye dergilerinde de yayımlanmıştır. Ferkûh'un bütün bu koleksiyonları "Mahmûd Seyfeddin el-Îrânî Kısa Hikâye Ödülü" ve "Devlet Takdir Ödülü"ne layık görülmüştür. Ferkûh 1990'da "Devlet Teşvik Ödülü"nü kazanan ve Arap Yazarlar Birliği (AWU) tarafından en iyi 100 Arap romanı olarak seçilen⁶ "Köprüğün Boyu (قَمَامَةُ الرَّيْد)" (1987) ve "Ürdün Yazarlar Birliği'nin Roman Ödülü"nü kazanan "Toz Sütunları (أَعْمِدُ الغُبَارِ)" (1996) ve "Olimpos Diyarı (أَرْضُ الأَيْمُونِ)" (2007) adlı romanları yazmıştır. Bu eserler aynı zamanda 2008'de "Uluslararası Arap Roman Ödülü"ne de layık görülmüştür. Roman ve hikâyelerin yanında çeviri de yapan Ferkûh, Grimm Kardeşler'in "Bremen Mızıkacıları (Town Musicians of Bremen)" (1984), Carlos Fuentes'in "Koca Gringo (Gringo Viejo)" (1989) ve Luis Sepulveda'nın "Patagonya Ekspresi (Patagonia Express)" (2008) gibi birçok eseri Arapça'ya tercüme etmiştir.⁷

Vefatından dört yıl önce "el-'Arabî el-Cedîd" ile yaptığı bir röportajında, yazar sıfatından korktuğunu, yazarlığın büyük bir anlam taşıdığını ve aynı zamanda getirdiği sorumluluğun ağır olduğunu ifade etmiştir. İlk hikâyelerini yayınlamayı otuzlu yaşlarına kadar ertelemesinin sebebini, olgunluğun gerekliliği düşüncesiyle açıklayan Ferkûh, eleştirilmek ve bunun neticesinde moral bozukluğu korkusu yaşadığını itiraf etmiştir.⁸

Ferkûh Yahudi istilasının Filistin halkı üzerinde bıraktığı psikolojik yıkımı toplumcu gerçekçilik ekseninde dile getiren en meşhur yazarlardan birisidir. Eserlerinde Yahudi işgalinin artık yenilmekten yorgun düşmüş Arap aydını üzerindeki etkisini çarpıcı bir tasvir ile sunmaktadır. Yazarın hikâyelerindeki kahramanların çoğu, mücadele etmekten veyahut toplum gerçeğiyle yüzleşmekten kaçan aciz kişiler olarak betimlenmiştir. Ferkûh'un *Men Yahrusu'l-Bahr* adlı hikâye koleksiyonunda yer alan 'el-Halâs' adlı hikâyesi yazarın hikâye karakterlerinin psikolojik tahlili konusunda tabir yerinde ise fahri doktorasını kazandığı bir çalışmadır. Hikâye, çok kısa bir zaman dilimini ve Mekke'de kızını ziyaret etmek isteyen ve tek başına yaşayan yaşlı bir adamın hikâyesini anlatan sınırlı bir kurgunun ürünü olmasına rağmen psikolojik tasvir ve tahlillerindeki ustalığı sayesinde büyük bir zenginlik kazanmıştır. Ferkûh, her gün pasaport çıkartmak için sırada bekleyen ancak prostat hastalığı nedeniyle sürekli lavaboya gitmek zorunda kalan ve döndüğünde sırasını kaybetmiş olan yaşlı bir adamın dramını ve hissettiği duyguları hiçbir detayı atlamadan büyük bir ustalıkla tasvir etmiştir. Yazarın bu hikâyesi 1982 yılında Ürdün Yazarlar Birliği tarafından 'Yılın En İyi Hikâyesi' ödülüne layık görülmüştür.⁹ Yazarın yayımlanmış eserleri şunlardır:

Kısa Hikâyeler:

1. *es-Sa'fa (Tokat)* (Bağdat: Vizâretu's-Sekâfe, 1978)

⁶ "En İyi 100 Arap Romanı", *Arap Dili ve Edebiyatı* (03 Aralık 2020).

⁷ Ferkûh, *Eshedu 'Alâ Eshedu 'Aleynâ*, 105; Fukahâ, *İlyâs Ferkûh: Kâssen*, 4-18; "Rehîlu İlyâs Ferkûh-رحيل إلياس فركوح" (03 Aralık 2020); "İlyâs Ferkûh-إلياس فركوح" (03 Aralık 2020).

⁸ Ferkûh, *Eshedu 'Alâ Eshedu 'Aleynâ*, 105; Fukahâ, *İlyâs Ferkûh: Kâssen*, 4-18; "Rehîlu İlyâs Ferkûh-رحيل إلياس فركوح" (03 Aralık 2020); "İlyâs Ferkûh-إلياس فركوح" (03 Aralık 2020).

⁹ Yasemen Toruloğlu, "Erken Dönem Ürdün Hikâyeciliğine Etki Eden Edebi Akımlar", *Istanbul Journal of Arabic Studies* 2/2 (2019), 247-297.

2. *Tuyûru Amman Tuhalliku Munhafida* (Amman'ın Kuşları Alçaktan Uçar) (Beyrut: Müesseseti'l-'Arabiyye, 1981)

3. *İhdâ ve İşrûne Tâika li'n-Nebiyyi* (Peygamberden Yirmi Bir Atış) (Beyrut: Müesseseti'l-'Arabiyye, 1982)

4. *Esrâru Sâ'ati'r-Reml* (Kum Saatinin Sırları) (Beyrut: Müesseseti'l-'Arabiyye, 1991)

5. *el-Melâiketu fi'l-Ârâi* (Melekler Açık Havada) (Amman: Dâru Ezmine, 1997)

6. *Men Yehrusu'l-Bahr* (Denizi Kim Sürüyor?) (Amman: Dâru Menârât, 2002)

7. *Şitâ'u tehte's-Sakfi* (Tavan Arasında Kış) (Amman: Emânetu Amman el-Kübrâ, 2002)

8. *Men Raeytuhu Kâne Ene* (Gördüğüm Her Kimse Ben Olmuştur) (Amman: Dâru Ezmine, 2002)

9. *Hukûlu'z-Zilâl* (Gölge Tarlaları) (Amman: Dâru Ezmine, 2002)

10. *Men Raeytuhu Kâne Ene* (Gördüğüm Her Kimse Ben Olmuştur) (Amman: Dâru Ezmine, 2002)

Romanlar:

1. *Kâmâtu'z-Zebed* (Köpüğün Boyu) (Amman: Dâru Menârât, 1987)

2. *E'midetu'l-Ğubâr* (Toz Sütunları) (Amman: Dâru Ezmine, 1996)

3. *Ardu Olîmbûs* (Olimpos Diyarı) (Amman: Dâru Ezmine, 2007)

4. *Ğarîgu'l-Merâyâ* (Boğulmuş Aynalar) (Amman: Dâru Ezmine, 2012)

Deneme:

1. *Mîrâsu'l-Ehîr* (Son Miras) (Amman: Dâru Ezmine, 2004)

Makaleler:

1. *el-Va'yu'l-Musterîbu* (Şüpheli Farkındalık-Siyasi bir münazara) (Amman: Dâru Ezmine, 2003)

2. *en-Nehru Leyse Huve'n-Nehr* (Nehir O Nehir Değil-Yazı, Roman ve Şiir Üzerine) (Amman: Dâru's-Sekâfe, 2004)

3. *Eşhedu 'Alâ Eşhedu 'Aleynâ* (Ona Şahitlik Ederim Bize Şahitlik Ederim) (Amman: Dâru Ezmine, 2004)¹⁰

İlyâs Ferkûh'un roman ve hikâyelerinden başka, yukarıda zikredilmeyen çeviri eserleri, serbest fikir yazıları ve birçok yayımlanmış makalesi de bulunmaktadır.

3. 'Denizi Kim Sürüyor?' İsimli Hikâyenin Çevirisi¹¹

Karanlığı dağılmaktan alıkoyacak hiçbir ip yok. Şafak, tıpkı atılmış oldukları yere bağlı eşyalar gibi, herhangi bir sestten yoksun, yavaş yavaş atıyordu. Aydınlanışlar karanlık binaların balkonlarında bitkin.

Sert taş ile döşeli geçit yaklaşıyor. Yalınayak... Parmaklarının ucunda yürüyor. Sevgi dolu taşlar üstünde, sert... Geriye kalan, çıplak tırnaklar üstündeki kıpkırmızı parmaklar...

¹⁰ Fukahâ, İlyâs Ferkûh: *Kâssen*, 19-20; "İlyâs Ferkûh - إلياس فركوح" (03 Aralık 2020).

¹¹ Hikâyenin Arapça metni için bk. https://www.ismailekinci.com/pdf/men_yehrusu.pdf, <https://book-shadown.com/files/flrst10/335.pdf>

Şafak gibi, hafif, sahil kenarına nazaran yüksek bir yerde bitkiler arasında, ilerlemeksizin gizlenmiş... Denizin sesi sabahleyin fısıltı gibi... Rüzgâr ile savrulmuş kum tanelerine dokunuyor. İki çıplak ayağının iç kısmında kumu hissediyor. Kâinat gün gibi apaçık ortada, bir anlık bakış, kıyıya doğru düşüşünü görmek için...

Şüphesiz ki o, sestir. Ses onun bizzat kendisidir. Onu işittim, odanın kapısına yakın bir köşeden sesi geliyordu. Uykudaydı. Onu uyandırdım. Geldi, uyku kapılarını çalıyor ve ona doğru doğruluyordu. Onun küçücük dünyasına açılan kapıda durdu. Gözleriyle etrafı inceliyor, sessiz, taciz etmeksizin, onun düzenli eşyaları üstünde... Gelmeden önce düzenlenmişti (her şey). Kendi kendine şöyle dedi: "Bu eşyalar tekdüze." O demedi sadece, her ikisi de... Tekdüze bir şekilde olduğunda karar kıldı. Düşünerek oturdu.

Hücrelerinde uyumaktaydı. Uykunun kapısını çaldı, onu uyandırdı.

Karar verdi: Bu düzeni yok etmeliyim. Onu darmadağın etmeliyim...

Eline vurdu, hava titreşti.

Kapının yakın bir köşesinden gelen onun sesiyle uyandı. Geldi, Ona geldi. Uykusundan uyandı, eşyaların solgunluğu üzerindeki iki açık gözü ile onu karşıladı. Onu görmedi. Fakat o, onun saf, kuvvetli, kendinden emin sesini işitti:

– Neden (bu) tekdüzelik? Yatağın sıcaklığı aldatıcıdır!

Bütün sükûnet ve iniltiler ile sırtını doğrulttu. Düş gibi... Oluyor, olmuyor... Yalan/hayal gibi... Meydana geliyor, hakikat değil...

Bunun sık sık tekrar etmesini ondan rica etti. Onu her yerde uygun olmayan bir halde, biçimde görüyordu. Yani ona her gün gidiyordu. Ona, büyük alandaki cam vitrin önünden kaçırılmış gibi geçermişçesine göz ucuyla bakıyor, (bakışları) cansız manken bedenini delip geçiyor, elbisesinin içine hayalet gibi giriyor, onu değiştirmeksizin bir söz (gibi) delip geçiyordu. Veya akşamları selamlaşıyordu (sadece). İyi manaların tadını dudakların emdiği yinelenmiş kelimelerin tekdüzeliğinden hoşlanmayan o mudur? Belki... Düşündü ve ruhu arzu ile dolup taşı, çünkü onunla mutabık olduğundan sır ortaya çıkmıştı. O direnmiyor, asla! Gerçekten de etrafın tekdüzeliğinin dağılmasına karşı ona direnmiyor. O, çevresi kuşatılmış tekdüzelik içinde. Hayatındaki eşyaların derinlemesine tetkikiyle kuşatılmış ve alakasız.

Evet... Ona depresyonda oluşunun sırrını açıklayacak. Ona şöyle diyecek: Biliyorum... Sonra büyük kahve fincanındaki şekeri hareket ettirdi. Zarif çini fincan tabağının kenarına, küçük kaşığa dayayarak titrek parmaklarını bıraktı, göğsüne doğru hava estiren ağzını kapattı. Ona doğru yeltenmedi. İki gözünü kahveye doğru, köpük gibi toplanmış beyaz daireye daktı. Durgun duran daireyi inceledi ve orada onu gördü. İki gözünü onun yüzüne doğru kaldırmadı fakat dairede onu gördü. Onun suretini ezberledi. Onu resmetmeyi başardı ve iki gözü de kapalıydı. Evet... Usta bir sanatçının sahip olduğu tüm maharet ve pür dikkatle onun simasının yaratılışının yeterliliğiyle (onu resmetti)...

Onu asla davet etmeyecekti. Konuşmak için ağzını açıyor. Küçücük başını iki defa sallayacak ve şakağına iki yandan dökülen saçının zülfü titreyecek. Bakımlı tırnaklarıyla sehpanın tahtasını peş peşe darbelerle kazıyacaksın. Son müşteriden geriye kalanın üzerinden geçen temizlik paçavrasının izlerini fark edeceksin. Nakaratı aniden durduracaksın ve ona doğru gözlerini şöyle demek için kaldıracaksın:

– Bu şüphesiz aptallık. Öyle değil mi? Benim hayatım...

Fakat o, bunu yaptığında, masaya onunla beraber oturan asla olmayacak. Hiç kimse... Koltuk boş ve eftan püften dedikodular şef ve garsonların arasında geçiyor.

Sorun değil. Şöyle diyecaksin:

– Bana tahammül edemediğinden gitti. Belki onun hayatı için onların randevusunu ertelemişimdir. Belki de onun unutmış olduğunu anımsarsın veya onun için yerine getirdiğinden şüphe yok.

– Evet, onun yaptığından şüphe yok. Onun yaptığından şüphe yok...

Kahve fincanını bırakıyor, soğuyor... Başların, camın, sokağın ardından gözleriyle yola koyuluyor. Alçakgönüllülükle kafeye doğru yola koyuluyor. Çokça hareketli, çokça gürültülü... Denize oldukça yakın...

İşte onun fısıldayan ezeli sesini işitiyorsun. Uykusunun kapılarını çalıyor ve ona doğru doğruluyor. Odasında (eşyalarla) kuşatılmış alana gözünü dikeyyor. Yastığa doğru parmaklarını uzatıyor. Aydınlatma pistonunu sıkıştırıyor. Mekân aydınlanıyor ve eşyalar açığa çıkıyor.

Perdeler ağır. Ayna yıllanmış eski bir ahşap ile çerçevelenmiş ve sedekten yıldızlarla kaplanmış. Gauguin'in "(Sahilde) Haitili Kadınlar" tablosunun imitasyonu... Bunun yanında biraz oyalanıyor... Çenesine kadar yatak örtüsünü çekiyor. Pürdikkat bakışlarını (tablodaki) esmer vücutlara çeviriyor. Kadınların saçlarının haline, güneşin esmerleştirdiği düz göğüslerine... Deniz yok. Vücutları çıplaklığa davet eden bir deniz hiç yok. Suçlu bakışlar çıplaklığa doğru... Çokça bakıyor, oldukça pürdikkat kesiliyor. Hızlıca (kendini) aynaya doğru çekiyor ve hemencecik orada oluyor. (Aynanın) etrafında sedefle aydınlatılmış antika karaağaç... Yıldızlar ve doğu matematiğinin çokgenleri, örtünün altında dizlere dayanmış bir çene...

Ses geliyor, yakın bir yerden geliyor... Sanki kapının yakınında bir köşeden, kendinden emin, sakin, daimi... Karşılıyor... Arka kısmı uzun koltuğu geçti. Haitili Kadınlar, ayna ve pencerenin yanında yer alan alçak masanın üstündeki sıralı gül mumlarının dizilimi aynı hizada. Ona yaklaşıyor. Örgüsü uzun küçük halıya basıyor. Neredeyse yatağa ulaşacak. Gözlerini kapatıyor ve onun için hoş olmayan bir işi bekler gibi nefesini tutuyor. Bekliyor, bekliyor... Yok oluyor, kulaklarında, ses... Ağır perdenin arkasından deniz görünüyor.

Gözlerini açıyor ve perdeyi sallayan rüzgâra bakıyor.

– Kim açtı pencereleri?!

Şöyle diyordu:

– Mutlaka (bu, verilen sözün) yerine getirilmesidir, öyleyse...

Geceleyn hafif adımları ağırlaştı. Canlı vücudunun dengesi bozuldu, düzenli ve yürüyüşü hervele¹² gibi. Sırtını öne doğru eğmeye başladı. Bir nebze, bir nebze... Bir gayret ortaya çıkıyor ve sahil kenarına doğru ilerleyen iki bacağının kemikleri kötüleşiyor. Denize doğru çoğunlukla... Hafif rüzgâr vücudunu sarsıyor. Gözyaşı... Sokakların yönüne doğru yöneldi, çoğalan sesler...

¹² Hac veya umrede sa'y yaparken yeşil alanda hızlı adımlarla, koşmadan, omuzları silkeleyerek heybetli yürüyüş. çev.

Denizin sesi büyüyor. Orada tam bir netlik yok. İki gözden kül dökülüyor. Bulutun boşalttığı sihirli uçuşan tanecikler gibi. Gökyüzünde bir yarık... Hafiften bir doğuş için küçük bir yarık... Tanecikler (etrafı) gümüş (gibi) kaplıyor ve ışık saçıyor. Sahil boyunca yayılıyor. Deniz tarafından ilerliyor, denizin ufkundan, su parıldıyor ve yaklaşıyor, hafif bir duman, utangaç vücudu delip geçiyor ve şehre doğru uzanıyor...

Ses sadece onun için doğuyor. Uykusunun kapılarını çalan ses... Deniz istikametinden çağırana sesleniyor. Yüzü yok... Fakat o (ses), onu uyandıran günlük sıradan sestir. Sabah kahvesini onunla birlikte içtiği, hiç görmeden bütün detaylarıyla belirli olan bir yüz ki, varlığı onun için malum... Her ne zaman muhteşem kafedeki masasında uzun uzun beklese de hiç olmayan... Ayrıca onun nezdinde, onunla kısa bir şey konuşmak için beklemese veya akşam selamlaşmasa da fark yoktu. Ama o vardı. Onu alandaki cam vitrini geçerken gördü ve (bakışları) cansız manken vücudu geçip gidiyordu. Evet. Onu delip geçiyordu ve elbisesinin altına giriyordu. Ve uzaklaşıyor... Şayet o manken (var) olsaydı (ondan) hoşlanırdı. Onu delip geçen odur (kendisidir), tıpkı hayal gibi, gerçek bir temas olmaksızın. Bundan sonra o, gitmek zorunda... Orada onu tek başına gördüğü bir hayal olarak (zihninde) saklamakla yetinecek. Orada tek başına yaşıyordu. Onun tarifi ve dokunamadığı bir şeyin lezzetinin tarifidir tek başınalık!

Ses, yaklaşmaya davet etmekle ona bağırıyordu. Yaklaşıyor... Denize giriyor... Canlandı ve saçından bir tutam zülûf havalandı.

– Hakikat budur!... Fakat ses geri çekilmedi.

Otobüsler günlük seferlerinin başındaydı.

– Acele etmem gerek! dedi.

Sert adımları kum ve suda iz bıraktı. Kum tanecikleri iki ayağının iç kısmında yumuşak bir dokunma hissi oluşturdu. Yumuşak dokunma hissi gıdıklanma gibi bir heyecan etkisi bıraktı. Eşyalar suyun içine doğru (gitti ve) gözden kayboldu. Depreşti ve vücut hatlarını bükmek için gayret etti. Su dize kadar ulaşıyor. İnce elbisesinin kenarlarını vücudunun üzerinde tutuyor. Şeffaf elbisesi kabarıyor. Hava içine doluyor. Rüzgârla doluyor ve kendisini uçuyormuşçasına hayal ediyor. Saçları uçuyor... Uzun değil, fakat dalgalanıyor ve yüzünü tırmalıyor. Fark etmiyor, ilerliyor... Sıçrasa doğrulacak. Gücü yetmiyor. Su ve kum onu ağır, kararlı iki ayağına doğru çekiyor. Muhtaç hissediyor (kendini)... Gözlerinin önünde eşyalar çamura bulanıyor ve girdaba benzeyen şeye kendini bırakıyor. Gümüş renkli gökyüzünün zerreleri artarak yavaş yavaş düşüyor. Su yükseliyor, iki baldırını kaplarcasına yükseliyor, karnı en alta, göbek deliğini (su) kaplıyor ve onu dolduruyor, yukarıya doğru yükseliyor; vücudun dengesi bozuluyor ve denizin yüzeyinde yüzen iki kürek olana kadar su iki arşın çekiliyor. Vücut denize yelken açıyor. Su onu büsbütün kaplıyor ve sarıyor, ağır, sessizce dalgalı, göğüslerine yapışmış elbisesinin altında ıslak göğüsleri çepeçevre kuşatılmış bir şekilde görünüyor. İki göğüs ucu titriyor ve sertleşiyor. (O göğüslere) yapışmış elbisenin darlığı onu şaşırtıyor. Ruha yapışmış fazlalık bir şey gibi onu boğduğunu hayal ediyor. Ayaklarına doğru bükülüyor... Vücudun dengesi bozuluyor... Gövdesini doğrultmak için iki ayağının arasını açıyor ve dengesini geri kazanıyor... İkinci bir kez daha başı batıyor, elbisenin kenarlarından tutuyor...

Bütün aşamalar sessizce... Sabırlı... Bükülmüş gövdesi denizin zeminine doğru gidiyor. Altında eşyaları görüyor. Gözünü dikip bakıyor ve bekliyor öylece. Suyu dalmış iki

ayağının parmakları daha önce hiç görmediği bir berraklıktaki kumun içinde. Bu bir ilk... Bulanıklık tamamen yok oldu. Bulunduğu hal üzere sakinleşti ve gördü. Biçimsiz kum tepeleri ve düzlükler ahenk içinde cıllanmış gibi. Kum tepeleri ve düzlüklerden sonsuz dizilimler... Hepsi birbirinin aynısı... Hepsi sonsuz dizilimiyle şekli, dalgası ve uzunluğuyla bir... Bu düzlükler ve kum tepeleri sınırı olmaksızın sürülmüş bir tarla (gibi). Gece-lik kargaşaların içinde dalgaların sürdüğü topraklar için, dizilimleri birbirinden ayıracak sınırlandırılmış gediklerden başka bir (iz) yok.

Suyun altında elbisenin kenarını parmağıyla tutuyor...

Düşündü, şaşkın, nefessiz, zihni karışık... Karanlığa gömülmüş bu haldeyken (zihnindeki) fotoğrafların peşinden koşarak nefesi kesildi. Odasındaki düzen ve tekdüze sıra... Bütün her şey yerli yerinde, sanki orada bulunuyor olmak için ve yerleştirilmiş gibi. Yaratılış kanunuyla sabit... Aynı sokaklarda günlük yürüyüşü... Aynı yüzler... Sabah, akşam ve yatmadan önceki selamlaşmalar gibi ahmakça yeniden üretilmiş işler. Görevler ve görevler:

– Kimse bana dayatmadı! Buna niçin gereklilik duyuluyor?! diye söylendi ve şöyle dedi:

– Bunu onun için söyledim. Ona onun için söyledim fakat o, (buna) hazır değildi. Bu ahmaklığı ona itiraf ettim. Ona söylemeden önce beni terk etti. Benim için boş bir koltuk ve boş bir ses bıraktı. Uyanmam için uykumun perdelerini yırtmam gerekiyor. Bunu biliyorum. Bu tekdüzeliği dağıtmayı ve aldatıcı yatağın sıcaklığından çıkmayı kabul etmemin gerektiğini biliyorum.

Suyun soğukluğuna rağmen elbisenin kenarlarını sıkıca tutuşu arttı. Öbür dünya için kararlıydı. Sessizce elbisesini kaldırdı. Gözleri, altındaki deniz tarlasında... Sonra onu (elbisesini) çıkardı, bir defa, gökyüzüne doğru iki arşın fırlatılmış (gibi)...

Elbise ağır bir şekilde uçuyor ve deniz yüzeyinin üzerine savruluyordu. Bulutlar bolca kurşun zerrecikleri döktü. Gökyüzünde çatlak yeterince arttı. Vücut başka bir biçime dönüştü. Su ışıldayan tohumların etrafına sıçradı. O, denizin içine daha çok girdi. Kısa saçları su yüzeyine çıktı. Sırtının üzerine uzandı. Deniz onu taşıyordu.

Geriye, kıyıya doğru yüzmeye başladığında, ses kesildi...

Uzakta hareketsiz bir adam şekli gördü, sanki o, onu gözetliyordu. Eşkâlini seçemiyordu. Elbisesinin çıkarılmış olduğunu anladı. Hafifti. Onu deniz taşıyordu. İki kolunun darbeleri ve ayaklarının suya attığı tekmeleri arttı. Ahenkle ve yumuşak bir şekilde kayarak gitti. Eşyalar cesedin çevresinde denizin içine, sahil kumuna doğru coşkuyla savrularak uçtu gitti.¹³

4. Hikâyenin Tahlili ve Sonuç

Yukarıda çevirisi verilen hikâye, Ürdün'ün başkenti Amman'da Dâru Menârât tarafından 1986 yılında *Denizi Kim Sürüyor?* isimli hikâye koleksiyonunda yer alan ilk hikâyedir. Bu koleksiyon yukarıda da zikredildiği gibi “*Tokat (الصُّفْعَة)*” (1978), “*Amman'ın Kuşları Alçaktan Uçar (طُيُورُ عَمَّانَ تَحْلَقُ مُنْخَفِضَةً)*” (1981), “*Peygamberden Yirmi Bir Atış (إِخْدَى وَعِشْرُونَ)*”

¹³ İlyâs Ferkûh, *Denizi Kim Sürüyor* (Amman: Dâru Menârât, 1986), 13-20.

“طَلَقَ لِلنَّجِيِّ” (1982), “Kum Saatinin Sırları (أَسْرَارُ سَاعَةِ الرُّمْلِ)” (1991) ve “Melekler Açık Havada (الْمَلَائِكَةُ فِي السَّمَاءِ)” (1997) isimli koleksiyonlarla birlikte 2002 yılında “Gördüğüm Her Kimse Ben Olmuştum (مَنْ رَأَيْتُهُ كَانَ أَنَا)” başlıklı bir ciltte yayımlanmıştır. Bu eserin ikinci baskısı ise 2010 yılında Ferkûh'un kurduğu Dâru Ezmine tarafından 650 sayfalık bir cilt olarak yayımlanmıştır. Bu çalışmada ele alınan hikâye, Dâru Menârât tarafından 1986 yılında “Denizi Kim Sürüyor?” isimli hikâye koleksiyonundan incelenmiştir. Bu kitapta toplamda on dört hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyelerin isimleri kitaptaki yer aldığı sırasıyla şöyledir:

1. Denizi Kim Sürüyor?
2. Tuhaf Denizdeki Pencere
3. Geçiş Noktası
4. Erkek ve Kadın İstasyonları
5. Son Duvar
6. Su
7. Oluşum
8. Günün Sonu
9. Kurtuluş
10. İlişki
11. Sinekler Gelmeden Önce
12. Bebekler ve Melekler
13. Sadık Köpek
14. Işık Cenneti

Hikâyenin anlatım dili ve üslubu oldukça sadedir ve hikâyede fasih ve akıcı şiirsel bir dil kullanılmıştır. Olay örgüsü olayın kahramanı olan ve ismi zikredilmeyen kadın kahramanın psikolojik durumu gibi karmaşık bir şekilde verilmiştir. Yazar hikâyede bizzat anlatıcıdır. Anlatıcı doğrudanlıktan kaçınır. Hikâye oldukça sürükleyici ve sonuna kadar merakı celbeden bir özelliğe sahiptir. Hikâyenin kahramanları ismi zikredilmeyen bir kadın ve onun şizofren bir boyutta görüp konuştuğu, gerçekte var olmayan ve yine ismi zikredilmeyen erkek bir kişidir. Bu iki ana kahraman dışında garson, sahildeki kişiler belli belirsiz kahramanlar olarak verilmiştir. Hikâyenin nerede geçtiğine dair bir iz bulunmamaktadır. Sahil kenarında bir ev ve bir kafede cereyan eden olay örgüsü, denizin dibinde son bulmaktadır. Hikâyenin zamanı da belli değildir. Hikâyenin yazılma tarihinin 1985 olduğu ve o dönemde Ürdün'de özgürlükler açısından sıkıntıların olması, sıkıyönetimin yaygın olması, Filistin direnişi ve Yahudi istilası göz önüne alınırsa, olayın bu tarihlerde ve bu karmaşa ortamında geçtiğini söylemek mümkündür.

Hikâyenin ana örgüsü, psikolojik olarak bir buhranda olan bir kadının, hayalindeki bir erkek ile evinde, kafede görüşüp konuşması üzerine kurgulanmıştır. Hikâyecinin bu hikâyedeki en başarılı yanı betimlemedeki ustalığıdır. Yaşadığı evi, kafeyi, sahili öyle güzel betimlemiştir ki, okuyucu neredeyse bu mekânları gözünün önünde görüyor gibidir. Yazar bu tasvirlerinde birçok metafor kullanmakla da edebi ustalığını ortaya koymaktadır. Tasvir ile ilgili hikâyedeki aşağıdaki pasaj dikkat çekicidir:

Perdeler ağır. Ayna yıllanmış eski bir ahşap ile çerçevelenmiş ve sedekten yıldızlarla kaplanmış. Gauguin'in "(Sahilde) Haitili Kadınlar" tablosunun imitasyonu... Bunun yanında biraz oyalanıyor... Çenesine kadar yatak örtüsünü çekiyor. Pürdikkat bakışlarını (tablodaki) esmer vücutlara çeviriyor. Kadınların saçlarının haline, güneşin esmerleştirdiği düz göğüslerine... Deniz yok. Vücutları çıplaklığa davet eden bir deniz hiç yok. Suçlu bakışlar çıplaklığa doğru... Çokça bakıyor, oldukça pürdikkat kesiliyor. Hızlıca (kendini) aynaya doğru çekiyor ve hemencecik orada oluyor. (Aynanın) etrafında sedefle aydınlatılmış antika karaağaç... Yıldızlar ve doğu matematiğinin çokgenleri, örtünün altında dizlere dayanmış bir çene...

Yazar hikâyede olay anlatımı, tasvir, iç konuşma ve olmayan hayali bir kişiyle tek taraflı diyalog tekniklerini ustaca kullanmaktadır. Sık sık kullanılan ve cevap alınamayan diyaloglar ile monologlar hikâyenin güçlü yanlarıdır. Diyalog ve monologlar ile ilgili hikâyede yer alan aşağıdaki pasajlar dikkat çekicidir:

- Neden (bu) tekdüzelik? Yatağın sıcaklığı aldatıcıdır!
- Bu şüphesiz aptallık. Öyle değil mi? Benim hayatım...
- Bana tahammül edemediğinden gitti. Belki onun hayatı için onların randevusunu ertelemişimdir. Belki de onun unutmış olduğunu anımsarsın veya onun için yerine getirdiğinden şüphe yok.

- Evet, onun yaptığından şüphe yok. Onun yaptığından şüphe yok...
- Kim açtı pencereleri?!
- Mutlaka (bu, verilen sözün) yerine getirilmesidir, öyleyse...
- Acele etmem gerek!
- Kimse bana dayatmadı! Buna niçin gereklilik duyuluyor?! diye söylendi ve şöyle dedi:
- Bunu onun için söyledim. Ona onun için söyledim fakat o, (buna) hazır değildi. Bu ahmaklığı ona itiraf ettim. Ona söylemeden önce beni terk etti. Benim için boş bir koltuk ve boş bir ses bıraktı. Uyanmam için uykumun perdelerini yırtmam gerekiyor. Bunu biliyorum. Bu tekdüzeliği dağıtmayı ve aldatıcı yatağın sıcaklığından çıkmayı kabul etmemin gerektiğini biliyorum.

Zaman zaman zamansal ve mekânsal atlamaların yer aldığı hikâye, erkek kahramanın hayali bir kişi olduğunun anlaşıldığı noktaya ve kadının denizin dibindeki sonuyla biten noktaya kadar oldukça sürükleyici ve gizemlidir. Kadının deniz suyuyla mücadelelerinden bahsediliyor olmasına rağmen, sunum şekli onu bir sahne haline getirmektedir. Hikâyenin sonunda kadının denizin dibinde uçsuz bucaksız berrak kum tepeleri ve düzlüklerini sürülmüş bir tarla olarak betimlemesi, kadının hikâyenin sonunda öldüğünün net bir şekilde verilmemiş olması, hikâyenin uykudan uyanır gibi bir anda bitivermesi, yazarın ustalığını ortaya koymakta ve okuyucunun hikâyeye kendisinden tamamlayıcı bir şeyler katmasına olanak sağlamaktadır.

Sonuç olarak Ferkûh'un 'Denizi Kim Sürüyor?' isimli bu hikâyesinde sade, anlaşılır bir dil ve üslup kullandığını, akıcı ve fasih bir dile sahip olduğunu söylemek mümkündür. Daha çok bir olaya dayanmaksızın sadece günlük yaşamdan bir kesiti aktaran bu hikâyenin bir durum hikâyesi olduğunu söylememiz kısmen mümkündür. Hikâyede serim, düğüm ve çözüm bölümlerinin bulunmayışı da bu durumu desteklemektedir. Ancak hikâyede bir olay anlatımının da olduğu görülmektedir ve hikâyenin bir olay hikâyesi

olduğunu söylemek de mümkündür. Durum ve olay hikâyesi özelliklerinin bir arada bulunduğu bu hikâyede olay anlatımı ve hikâye tekniklerinden betimleme, diyalog, monolog gibi teknikler yerli yerinde kullanılmıştır. Hikâyedeki kadının psikolojik sorunlarının, diğer roman ve hikâyelerindeki aciz kahramanlarda olduğu gibi, Yahudi istilasının Filistin halkı üzerinde bıraktığı psikolojik yıkım, artık yenilmekten yorgun düşmüş Arap aydını üzerindeki psikolojik olumsuz etki, mücadele etmekten veyahut toplum gerçeğiyle yüzleşmekten kaçan kişilerin psikolojik sorunlarına benzer bir sorun olduğu düşünülmektedir. Kahramanın bu karmaşık psikolojik durumu hikâyeyi gizemli ve sürükleyici kılmaktadır. Hikâyenin sonuyla ilgili bir heyecan ve merak duygusunun okuyucuda uyandığı görülmektedir. İmgeler, psikolojik tasvirler ve duygular okuyucuya hissettirilmektedir. Betimleyici anlatımın yoğun oluşuyla kişi ve mekân ile ilgili tasvirde okuyucunun hayal gücü sürekli devrededir. Hikâye bittiğinde her şeyin sona erdiği belli olmadığı için kahramanın son durumu ve geride kalanlar okuyucunun hayal gücüne bırakılmıştır.

Kaynakça

- Ferkûh, İlyâs. *Denizi Kim Sürüyor*. Amman: Dâru Menârât, 1986.
- Ferkûh, İlyâs. *Eşhedu 'Alâ Eşhedu 'Aleynâ*. Ürdün: Dâru Ezmine, 2004.
- Fukahâ, Şebîb Abdullah. *İlyâs Ferkûh: Kâssen*. Ürdün: Cami'atu Mutah, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Nuaymi, Ahmed Hâmed. "Teyyâru'l-Va'yi fî Kısati'l-Kasîrati fî'l-Ürdün: Kısasu İnsaf Kalacı Nemûzecen-Ürdün Kısa Öyküsünde Bilinç Akışı: İnsaf Kalacı Örneği". *İslami İlimler Dergisi* 13/1 (2018), 195-209.
- Şensoy, Sedat. "Suriye Öykücülerinden Züheyr eş-Şelebî'nin Hamidiye'deki Çılgılık İsimli Öyküsü". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 48/ (2019), 119-132.
- Tasa, Muhammet. "Suriye Öykücülerinden Mâcid Reşîd el-Uveyyid'in "Sıcak Bir Yaz'ı". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 6/2 (2006), 133-134. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3343731>
- Toruloğlu, Yasemen. "Erken Dönem Ürdün Hikâyeciliğine Etki Eden Edebi Akımlar". *Istanbul Journal of Arabic Studies* 2/2 (2019), 247-297.
- Ubeydullah, Muhammed. *el-Kissatu'l-Kasîra fî Filistin ve'l-Ürdün*. Ürdün: Vizâretu's-Sekâfe, 2001.
- Yâğî, Hâşim Abdulvahhâb. *el-Kissatu'l-Kasîra fî Filistin ve'l-Ürdün: 1850-1965*. Beyrut: Müessesetu'l-'Arabiyye, 1981.
- Yazıcı, Hüseyin. "Hikâye". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 17, 479-485. İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 1998.
- Yıldız, Musa. "Arap Edebiyatında İlk Modern Kısa Öykü Muhammed Teymûr'un Fi'l-Kitâr'ı". *Nüşa Dergisi* 4 (2006), 45-46.
- Arap Dili ve Edebiyatı. "En İyi 100 Arap Romanı". Erişim 03 Aralık 2020. <https://arapdiliveedebiyati.wordpress.com/2008/10/19/en-iyi-100-arap-romani/>
- Culture. "İlyâs Ferkûh-إلياس فركوح". Erişim 03 Aralık 2020. <https://www.culture.gov.jo/node/24890>
- Alaraby. "Rehîlu İlyâs Ferkûh-رحيل إلياس فركوح حياة من الكتابة والترجمة والنشر". Erişim 03 Aralık 2020. <https://www.alaraby.co.uk/رحيل-إلياس-فركوح-حياة-من-الكتابة-والترجمة-والنشر>